

DUNASZENTGYÖRGY KÖZSÉG TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

2017. DECEMBER

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, köszöntő	3
2. A település bemutatása	4
Településtörténet	4
Településszerkezet	5
A táj, a településkép és az épületállomány általános bemutatása	8
3. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők.....	15
Műemlékek	15
Helyi védelem alatt álló értékek	16
Táji értékek	17
4. Eltérő karakterű, településképi szempontból meghatározó területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával - építészeti ajánlásokkal	19
Történeti település	20
Újabbkori település	44
Gazdasági terület	54
Eltérő karakterek a külterületen.....	54
Major	55
Zártkertek	55
Országos ökológiai hálózathoz tartozó és tájképvédelmi területek	58
5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: közterületek településképi útmutatója - utcák, terek, közparkok, közkertek	60
6. Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek, kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása	61
7. Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések	68

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

A kézikönyv Dunaszentgyörgy lakosságához, a településen építkezni vágyókhöz szól elsősorban.

Dunaszentgyörgy épített környezetének legértékesebb elemeit a templomok, a közösségi épületek, valamint a népi lakóházak és gazdasági épületek, a polgárosodás jegyeit magukon viselő lakóépületek jelentik, amelyek elsősorban a településközpontban találhatóak.

A történeti településközponthoz csatlakoznak az elmúlt évtizedek tervezett vonalvezetésű utcái, amelyek beépítése, épületeinek kialakítása az adott korszak stílusjegyeit tükrözik.

Az utóbbi évek átalakításai, új építései formálták tovább Dunaszentgyörgy településképét és így alakult ki jelenlegi arculata.

A kézikönyv célja a település értékeinek bemutatása, megvédése oly módon, hogy a jelenkor építési igényei is megvalósulhassanak.

A településképi arculati kézikönyv a település természeti és épített környezetét kívánja bemutatni, feltárni értékeit. Ezen felül ajánlásokat, iránymutatásokat fogalmaz meg a településkép minőségi formálására vonatkozóan a jövő építettői számára.

A település értékeinek megismerésével, a javaslatok figyelembe vételével reményeink szerint az egyéni elképzelések is jobban beilleszthetőek lesznek a település épített környezetébe, amely Dunaszentgyörgy további fejlődését eredményezi.

2. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

Dunaszentgyörgy a Dunamenti-síkság Dunántúlra átnyúló részén, a Tolnai-Sárköz és a Dél-Mezőföld találkozásánál, Pakstól 10 km-re, délnyugatra fekszik. A település közelében fekvő mezővárosok, Paks, Fadd, Tolna, valamint a község mellett elhaladó római és középkori úthálózat nagymértékben befolyásolta a település fejlődési ütemét, és egyben bekapcsolta a térség gazdasági vérkeringésébe. Az előkerülő nagyszámú kőkori, bronzkori, keltakori, római, népvándorlás-kori, avar és Árpád-kori régészeti lelet és feltárás a település történelmi múltba visszanyúló voltát mutatják.

A település ősidők óta lakottságát mutatják a Daróczy- és a Jeszenszky puszta környékén talált szemcsés agyagú prehistorikus edénytöredékek. Római korból származó épület falmaradványokat és római pénzérméket tártak fel az egykori község északi részén, a Sánchegy és a Várdomb környékén. A község Árpád-korban lakott voltát bizonyítja egy S-alakúan meghajtott fülönfüggőből és hajgyűrűből álló lelet, valamint Eötvös Károly földbirtokos és szomszédainak udvarán feltárt Árpád-kori sírmező. A falu 1215-ben a fehérvári káptalan birtokában volt. Egy 1384-ben kelt oklevél Feledi Gáspár Gömör vármegyei családjának birtokaként tünteti fel a települést. A kalocsai káptalan 1424. évi oklevele "Magnamviam, que de villa ZenthgurgodpredictamvillamFaadduceret"-ként említi a községet. 1471-ben a helység a fehérvári káptalan birtokához tartozott. Mivel egyházi birtok volt, valószínű, hogy templom vagy kápolna már állt a községben, melynek védőszentje Szent György volt. 1526-ban II. Lajos Mohács felé vonulva seregével augusztus 6-án érkezett Szentgyörgy közelébe. Brodarics István szerémi püspök, a király kancellárja innen írt levelet Mária királynénak, amelyben a leendő végveszély vészírét igyekszik eloszlatni és kéri a királynőt, hogy maradjon Budán. 1565-ben Szentgyörgy falu a paksi bérlethez tartozott, s jövedelmeinek végösszege 32833 akcse volt 95 kapu után. A település megsínylette a római provincia, a tatár és a török hódoltság évszázadait, az 1703. év utáni összeírásokban már Szentgyörgyöt puszta vagy lakatlan helyként említik, így valószínű, hogy közel 15-20 évig a terület teljesen lakatlan volt.

Az 1718-1740 közötti években a Nyitra, Bars, Gömör, Veszprém és Zala megyéből érkező betelepülők létrehozták Tolna vármegye egyetlen nemesi curialis községét. A betelepülő, szolgáltatásra kötelezett, földet művelő kisnemesség a földesúrtól Fördös Mihálytól 25 forintért bérelt egy szekció földet. 1718-ban Dunaszentgyörgynek 444 fő lakosa volt, ebből 75-80 zsellér, a többi nemesi rangú volt. A települést körülvevő lápos-ingoványos területet 1870-ben a Fadd-Paks csatornával csapolták le, így növelték a község művelhető földterületét. Szentgyörgy lakossága az 1809. évi utolsó nemesi felkelésben a tolnai lovasszázadot és a gyalogzászlóaljot jelentős számmal képviselte. Az 1848-as forradalom és szabadságharc csatáiban részt vett nemzetőrök és népfelkelők Tolna Megyei Honvédek Névjegyzékében számos dunaszentgyörgyi születésű lakos szerepelt.

1944 novemberében Dunaszentgyörgy és környéke átvonulási front területévé vált. A község második világháborús embervesztesége közel 100 fő volt. 1957-ben megalakult Szentgyörgy első mezőgazdasági szövetkezete, Szabadság Mezőgazdasági Termelőszövetkezet néven.

A rendszerváltás eseményei közé tartozott 1993 márciusában a Dunaszentgyörgyi Mezőgazdasági Szövetkezet létrejötte. A kárpótlás keretében a 348 tagnak részarány tulajdon juttatás céljára 1992-től jelöltek ki földeket a község 3017 hektár területén. Ma Dunaszentgyörgy 2711 lakosának a Paksi Atomerőmű Vállalat és helyben a Dunaszentgyörgyi Mezőgazdasági Szövetkezet, a Paksi Ruhaiipari Szövetkezet, a Paks és Vidéke ÁFÉSZ, valamint a Fadd és Vidéke Takarékszövetkezet adja a legtöbb munkalehetőséget.

*Forrás: Samay László
Dunaszentgyörgy a harmadik évezred küszöbén
(múlt, jelen, jövő)
kiegészítve Dr. Gere László Dunaszentgyörgy építészettörténete című dolgozatából*

TELEPÜLÉSSZERKEZET

A település szerkezetét az úthálózat és az elsősorban a domborzati viszonyokból fakadó tájszerkezet és tájhasználat határozza meg.

Dunaszentgyörgyöt az országos vérkeringésbe a települést nyugatról határoló M6 autópálya és a 6. sz. főközlekedési út kapcsolja. Helyi jelentőségű kapcsolatot biztosít az 5112 sz. összekötő út Fadd irányába, illetve a 6-os útról nyugatra kicsatlakozó 6234 sz. összekötő út a megye középső részei felé.

A tájszerkezet a kistáj általános jegyeit hordozza, a domborzatból adódó tájhasználattal.

A településen két, markánsan elütő adottságú terület található, amelyek észak-déli tengelye a 6-os út nyomvonala. Az úttól nyugatra húzódó területet egyöntetű, nagytáblás szántóföldek borítják, az igazgatási határ mentén dombvidéki, szőlőkkel beültetett, majd erdővel borított lezárással. A tengelici útelágazásnál alakult ki a község kertes mezőgazdasági területe, nagy arányban szőlővel beültetve. A belterülettől nyugatra jelentős állattartó funkciót tartalmazó major található. A 6-os úttól keletre húzódó terület a Duna valamikori ártere. Régi holtágak nyomait őrző, vizenyősebb terület ez, amit ártéri erdők, gyepek, árkokkal szabdaltszántók borítanak. Jelentős kiterjedésű a természeti értéket képviselő terület.

Az ősi településmag a középkori Szentgyörgy helyén, a mai református templom környékén alakult ki. A történeti település innen terjeszkedett folyamatosan nyugati irányba körülbelül a temető vonaláig. Főutcája a Rákóczi Ferenc utca volt. A táji adottságok nem tették lehetővé, hogy a lakótelkek folytatásában alakuljanak ki a mezőgazdasági művelés területei. Ezek a lakóterülettől távolabb jöttek létre. Ezáltal a település nem lineárisan, hanem utcahálózattal tudott fejlődni. A temető és a 6-os út közötti területek beépítése újkori, a II. világháborútól kezdve napjainkig folyamatos. A település északi lezárásaként a 6-os út és a Rákóczi utca közötti területen gazdasági terület van kialakulóban. Dunaszentgyörgyön klasszikus értelemben vett településközpont nem alakult ki, jól lehatárolható azonban a temetőtől északra egy oktatási funkciójú, attól keletre pedig egy művelődési, rekreációs funkciójú intézményterület. A településszerkezetre jellemző a sok teresedés, amit parkosítottak. A sok közpark, a fásított utcák kellemes lakókörnyezetet biztosítanak.

A középkori falu a régészeti leletek bizonyossága szerint a mai település helyén volt, hiszen itt Árpád-kori temető maradványait tárták fel. A faluhoz nyilván templom is tartozott, a pécsi Püspökség 1733-as leírása kőtemplom romjairól beszél. Az ősi falu pontos helyét, nagyságát régészeti kutatással lehetne meghatározni.

Az újkori falu fejlődéséről a korabeli térképek tanulmányozása adhat képet. Az első felmérésen látszik, hogy a település a hadi úttól keletre eső, a Duna árterébe benyúló földnyelvre települt.

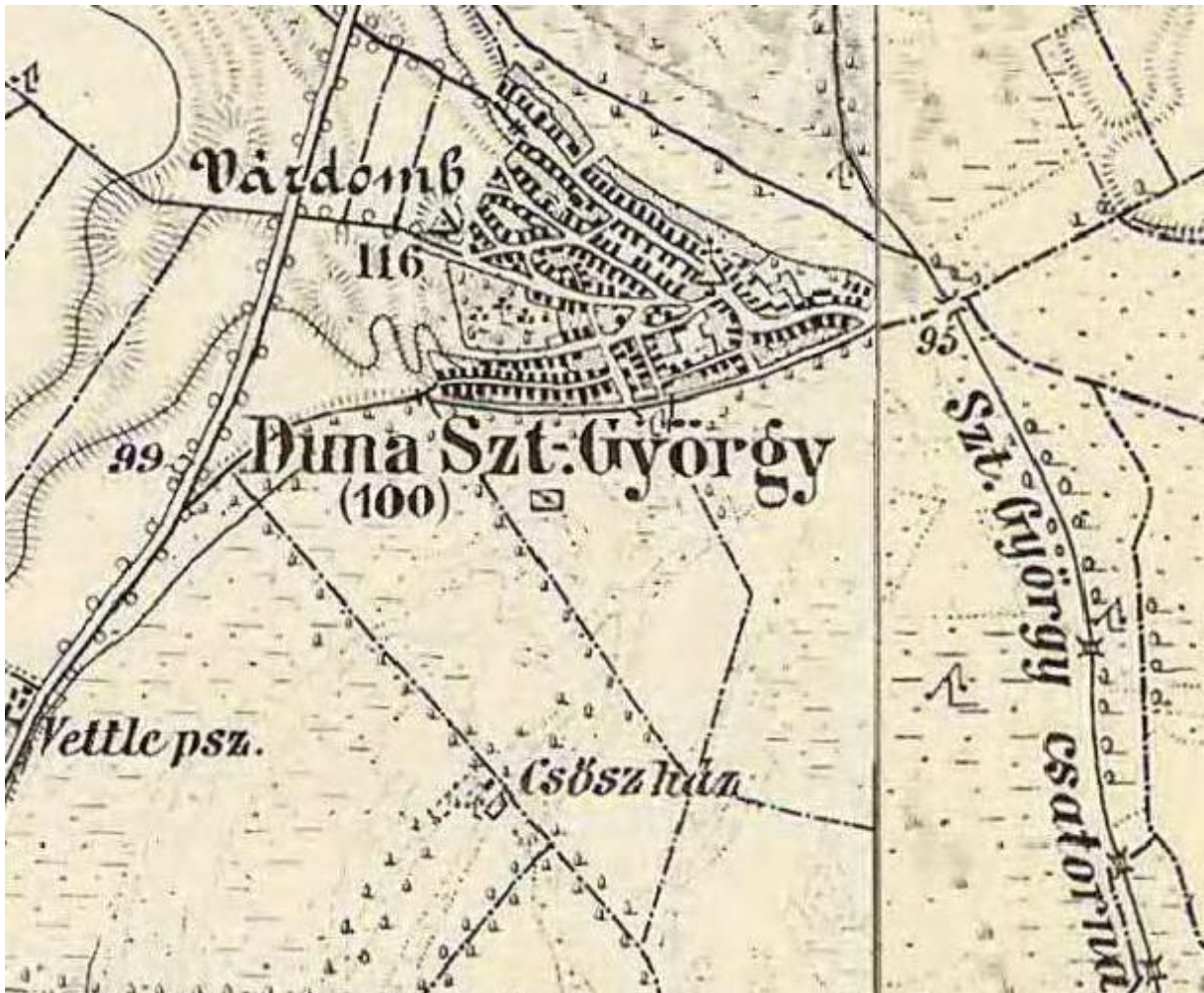
Dunaszentgyörgy ábrázolása az Első Katonai Felmérésen (1763-87)

A következő időszakban a meglévő utcák fejlődtek, illetve jelentős terület épült be a temetőtől délre. Megjelenik a Szent György csatorna, a holtágak, vizenyős területek visszaszorulnak.

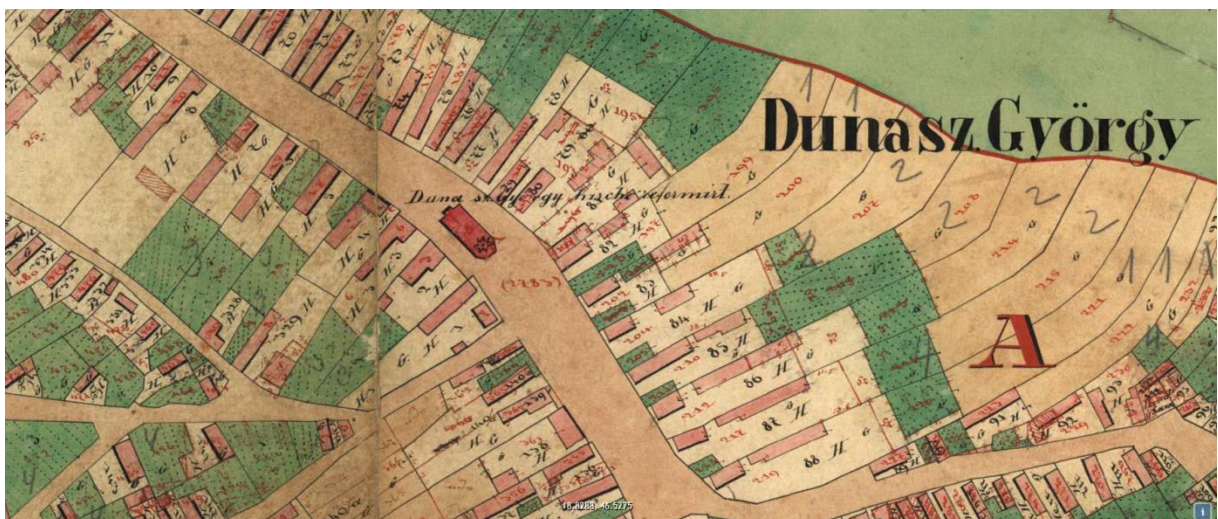

Dunaszentgyörgy a Második Katonai Felmérés idején (1806-69)

A következő években nincs alapvető változás, a bővülés néhány háznyi.

a Harmadik Katonai Felmérés (1869-87)

Az 1866. évi kataszteri térkép már pontos telek és épületadatokat közöl, sőt a tulajdonviszonyokat is nyilvántartja. Ábránk egy részletet mutat, a teljes terület ábrája értelmezhetetlen lenne, de bárki hozzáférhet a mapire.eu honlapon.

Az újabbkori beépült és beépülő területek a korábbiakhoz képest nyugatra, az országút felé jöttek létre.

A TÁJ, A TELEPÜLÉSKÉP, ÉS AZ ÉPÜLETÁLLOMÁNY ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

Dunaszentgyörgy a tájkataszter szerinti besorolást figyelembe véve a Tolna-Sárcöz kistáj területén helyezkedik el.

Az észak-déli irányban hosszan elnyúló kistáj legészakibb települése Dunaszentgyörgy. A kistájnak ez a területrésze összefüggő alacsony ártér, tökéletesen sík terület. Itt a pannoniai üledékekre a Dunántúl irányából érkező folyók hordalékkúpja, majd a Duna ártéri hordalékanyaga rakódott le.

A tájhasználat szempontjából fontos a talajvíz állás, mely 2-4 m között érhető el, de a Dunához közelebb fekvő területrészekon elsődlegesen a Duna vízállása a meghatározó.

Talaját tekintve a terület homogénnek mondható, 95 %-ban réti talajképződmény. Többségében agyagos vályog, helyenként vályog mechanikai összetételű réti öntéstalaj.

Az utóbbi 200 évet tekintve a katonai térképeken nyomon követhető a táj története.

Az 1787-es katonai felmérés szerint jól látható a település alapvető táji adottsága: a síkvidéki tájban lényeges felszíni alakulat nincs. A Duna közelsége ugyanakkor nagy szerepet játszik a tájalakításban, mivel a településtől keletre lévő területek magas vízállásúak, sok helyen mocsaras jellegűek.

Az 1887-es katonai felmérés szerint a település mérete már lényegesen nagyobb, és a Szentgyörgy-csatorna is megépült, a magas talajvízű területek rendezése érdekében. A Wesselényi utca végén kitekintve a feltöltődött, hajdani árteres, mocsaras területet látjuk.

Dunaszentgyörgy jellegét meghatározza a háromszög alakú település zárt utcarendszere, a régebbi településrészekon a fésűs beépítésű szalagtelteken az utcára merőleges ill. párhuzamos lakóházak rendje, melyek általában előkert nélkül az utcára épültek. Egyes szakaszokon az oldalsó telekhatár nem merőleges az utcára. Az épületek az oldalhatárral párhuzamosan épültek, így szerény fűrészfogazással jelentkeznek a házak. A legújabbkori területek jellemzői a kisebb, rövidebb telkek, és az előkert megjelenése. Karakteres, jellegzetes elem a főutca jelentős kiszélesedése a református templom környékén és a régebbi részekon a számos kiskúria, polgárház jelenléte.

A településkép fontos elemei a református és az új római katolikus templom, illetve napjaink középületei.

A szalagtelkek az utcára többnyire merőlegesen, változó telekszélességgel indulnak, mely a nőtt településekre jellemző. Jellegzetessége a belterületi szerkezetnek a lakótelkek folytatásában kialakult kertes terület, mely az egykori hordalékkúp aljáig leér.

A változatos lakótelkek struktúrájára jellemző a 16-20 m telekszélesség és a 100-120 m hosszúság. A későbbi szabályosabb telekalakítások az utcarendhez alkalmazkodnak.

A település történetileg kialakult lakóterületén alapvetően a fésűs, oldalhatáron álló beépítés dominál. A hagyományos, paraszti gazdálkodást folytató, hosszan elnyúló szalagtelteken a lakóépületek alapvetően a nyugati illetve a keleti égtájakhoz közelebb álló oldalhatárra, az oldalkerttel párhuzamosan és az utcafrontra települtek.

A gazdasági épületek soros elrendezéssel a lakóépület folytatásában, jellemzően a lakóépülettel összeépülve készültek. A leghátsó gazdasági épület máshol jellemző befordításával itt csak elvétve találkozunk. A gazdasági épületek mögött a veteményeskert, majd a hosszabb telkek esetén a takarmánytermesztésre szolgáló kert húzódik.

Az utcafronttal párhuzamosan, a századforduló környékén épült lakóházak és kúriák nem változtattak a telekhasználaton, de alapvető elemek a településképet illetően.

A település történeti épületállományának építészeti karaktere hasonló vonásokat mutat, de jól megfigyelhetők az egyes korokra jellemző építési módok, melyek egymásra rakódtak. Középkori templom nem maradt fenn, a mai Református templom 1781-86 között épült.

A legkorábbi lakóépületek a lopott tornácos parasztházak, melyek az 1800-as évek második felében épültek. Ezek közül eredeti állapotában kevés maradt fenn (pl.: Óvoda utca 21/A szám alatti épület).

A későbbi épületeknél is ritka a végigfutó tornác, az utcafronton a teljes épületszélességet helyiségek töltik ki, kettő, vagy három ablakkal.

A betelepülő kismesek révén az átlagos településekhez képest jóval nagyobb számban épültek kis kúriák, utcával párhuzamos gerincű polgárházak. Ezek zöme szintén utcafronton áll.

A következő jellegzetes háztípus a nagy számban a múlt század közepén épített „füles” homlokzatos ház, melyből egész utcasorok épültek ki. Itt a viszonylag alacsony, utcára merőleges gerincű ház utcai homlokzatát megemelték. Ezáltal az oldalhomlokzatok ereszvonala és az utcai párkány különböző magasságba került. A problémát egy karakteres megoldással - „füllel” - hidalták át. Az így létrejött utcai homlokzat a valós tömegnél jelentősebb épületet mutatott. (Sajnos napjaink gyakori és rossz gyakorlata, hogy az ilyen házak tetőfelújítása során a füleket elhagyják és egy nem jó arányú, csonkakontyos tetőt, más karakterű utcai homlokzatot hoznak létre...)

A legújabbkori beépítésekre a változatos tetőformák és tömegek jellemzőek, közös pontjuk az előkertes épület elhelyezés.

A gazdasági épületek közül kiemelkednek a lakóházak folytatásában épült pajták, istállók, melyek meszelt falazattal és egyenes záródású pajta kapukkal épültek. A település arculatában a foghíjként álló mai épületek nem jellemzőek. Jellemző viszont a kisebb-nagyobb teresedések jelentős száma, ami kifejezetten szerencsés az összbenyomás tekintetében.

A hagyományos lakóépületek egyszerű, arányos tömegűek és földszintesek. Homlokzataik szélessége az egyszerű parasztházak esetében 6-7 m körüli. Az utca vonalától hátrahúzott kereszt szárny nem jellemző. A parasztházak párkány-magassága sík terepen nem haladja meg a 4 m-t. Az utcával párhuzamosan épült lakóépületek is egytraktusosak, magasságuk csak kis mértékben haladja meg a hagyományos lakóépületekét. A gazdasági épületek is egyszerű tömegűek, nyeregtetősek. A párkány és gerincmagasságuk eléri a lakóépületekét, sőt helyenként meg is haladja azt. Az utcai homlokzatok kidolgozottsága széles skálán mozog. Az egészen egyszerű, puritán – általában oromfalas – kis épületek homlokzatától a gazdagon díszített, tagozatos homlokzatokig terjed. Az utcai nyílászárók is fontos jellemzői az épületeknek. A fennmaradt korai épületeknél a három-három kis üvegmezővel rendelkező felnyíló ablakok voltak a jellemzők, gyakran zsalugáter alkalmazásával. A nyílászárók a fal külső síkján helyezkedtek el, a külső szárnyak kifelé nyíltak. Később megjelennek a kapcsolt gerébtokos ablakok, ahol már mindkét szárny befelé nyílik. Ezeknél jellemzőek a „T” alakban háromfelé osztott ablakok, alul két nyíló szárnyal. Elterjednek a redőnyök is.

A korai épületek építőanyaga vályog volt. Az egyszerű, utcai oromzatos kis épületeknél az oromfalat sokszor nem falazatból, hanem tapasztott vesszőfonattal készítették.

Később az égetett kerámia falazó anyagok kerültek előtérbe. A homlokzatokon is megjelent nyers tagozatként, díszítésként, vagy fordítva, a nyerstégla homlokzatot vakolat díszekkel ékesítették.

Az utcakép további markáns elemei a kerítések, kapuk. A Dunaszentgyörgyről fennmaradt korabeli fényképek száma nem olyan nagy, hogy a kerítések vonatkozásában általánosítani lehetne, milyen volt az uralkodó típus. A jelenlegi állapotban nagyon sokféle korú és fajtájú kerítéssel találkozunk. A tömör, vakolt, vagy nyerstégla szerkezetektől kezdve az áttört kerítésekig, fakapukig mindenfélét látunk; köztük igen igényes, szép példányokat.

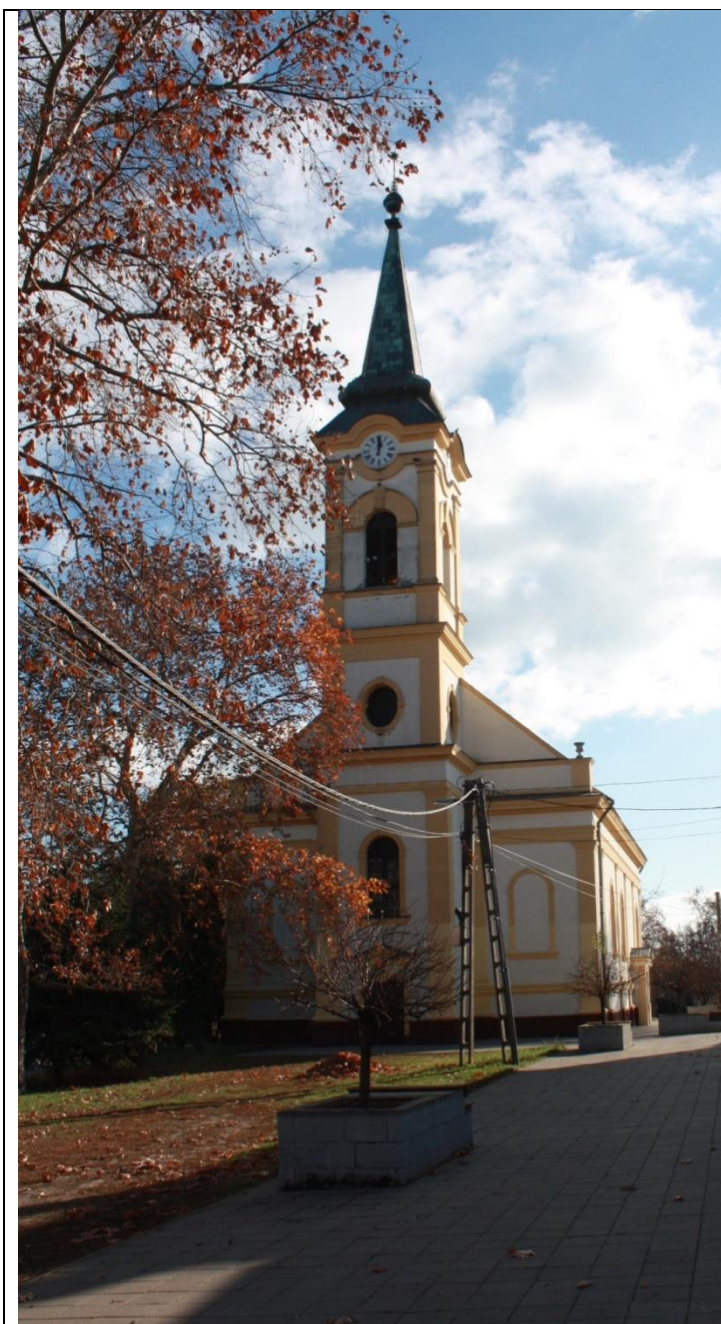

3. ÖRÖKSÉGÜNK, A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, MŰEMLÉKI, TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

VILÁGÖRÖKSÉG VÁROMÁNYOS TERÜLETEK, OBJEKTUMOK:

- A Római Birodalom határai, a dunai limes magyarországi szakasza
hrsz: 02, 03/7, 081/11, 081/19, 081/20, 081/42, 0133/45, 0133/46, 0133/47, 0133/48

MŰEMLÉKEK:

Református templom
Rákóczi utca hrsz: 1

HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉRTÉKEK:

Építészeti örökség – egyedi védelem (H)

H1 (az építmény, vagy együttes egészére vonatkozó) védettség

1.	Rákóczi Ferenc u. 48.	hrsz.:131	lakóépület és kerítés
2.	Rákóczi Ferenc u. 54.	hrsz.:134	lakóépület
3.	Rákóczi Ferenc u. 56.	hrsz.:135	lakóépület
4.	Rákóczi Ferenc u. 58.	hrsz.:136	lakóépület
5.	Rákóczi Ferenc u. 60.	hrsz.:137	lakó- és gazdasági épület
6.	Rákóczi Ferenc u. 71.	hrsz.:60/1	lakóépület és kerítés
7.	Rákóczi Ferenc u. 74.	hrsz.:145	lakó- és gazdasági épület, kerítés
8.	Rákóczi Ferenc u. 76.	hrsz.:146	lakóépület
9.	Rákóczi Ferenc u. 78.	hrsz.:147	lakóépület és kerítés
10.	Rákóczi Ferenc u. 80.	hrsz.:148	lakóépület
11.	Rákóczi Ferenc u. 81.	hrsz.:47	lakóépület és kerítés
12.	Rákóczi Ferenc u. 87/B, 89/A	hrsz.:36/8, 36/7	lakóépület és bolt (volt Csapó kúria)
13.	Rákóczi Ferenc u. 90.	hrsz.:153	Polgármesteri Hivatal
14.	Rákóczi Ferenc u. 93.	hrsz.:26	vendéglő (volt Ferenczi kúria), kerítés
15.	Rákóczi Ferenc u. 97.	hrsz.:22/2	lakóépület
16.	Rákóczi Ferenc u. 98.	hrsz.:157	lakóépület és kerítés
17.	Rákóczi Ferenc u. 102.	hrsz.:159	lakóépület
18.	Rákóczi Ferenc u. 103.	hrsz.:17	lakóépület (volt Csók kúria), kerítés
19.	Rákóczi Ferenc u. 106.	hrsz.:161	lakóépület
20.	Rákóczi Ferenc u. 107.	hrsz.:15/2	lakóépület és kerítés
21.	Rákóczi Ferenc u. 108.	hrsz.:163/1?	vegyesbolt
22.	Rákóczi Ferenc u. 109.	hrsz.:13/1	lakóépület
23.	Rákóczi Ferenc u. 110.	hrsz.:164	lakóépület és kerítés
24.	Rákóczi Ferenc u. 113.	hrsz.:9/1	Nyugdíjas klub (Vizi-féle iskola), kerítés
25.	Rákóczi Ferenc u. 117.	hrsz.:4/1	Református Lelkészi Hivatal
26.	Rákóczi Ferenc u. 120.	hrsz.:170	lakóépület és kerítés
27.	Rákóczi Ferenc u. 121/1	hrsz.: 2/2	lakóépület (volt Ferenczy kúria)
28.	Rákóczi Ferenc u. 122-124.	hrsz.:171/1	Dunaszentgyörgyi Mg. Szöv. központja
29.	Rákóczi Ferenc u. 123.	hrsz.:261	lakó- és gazdasági épület, kerítés
30.	Rákóczi Ferenc u. 129.	hrsz.:256	lakóépület és kerítés
31.	Rákóczi Ferenc u. 132.	hrsz.:175	lakóépület és kerítés
32.	Rákóczi György u. 1.	hrsz.:221	lakó- és gazdasági épület
33.	Rákóczi György u. 19.	hrsz.:211/1	lakóépület
34.	Rákóczi György u. 21.	hrsz.:209	lakóépület és kerítés
35.	Rákóczi György u. 23.	hrsz.:208	lakóépület és kerítés
36.	Kossuth Lajos u. 5.	hrsz.:392	lakó- és gazdasági épület, kerítés
37.	Kossuth Lajos u. 14.	hrsz.:325	lakóépület
38.	Kossuth Lajos u. 15.	hrsz.:320	lakóépület
39.	Óvoda u. 21/A	hrsz.:362	lakó- és gazdasági épület
40.	Óvoda u. 58.	hrsz.:10	Óvoda
41.	Várdomb u. 38.	hrsz.:716	lakóépület és kerítés
42.	Béke tér 12.	hrsz.:67	Egészségház és kerítés
43.	Béke tér 14.	hrsz.:120	lakóépület és kerítés
44.	Szabadság tér 1.	hrsz.:287	italbolt (volt Rk. Iskola)

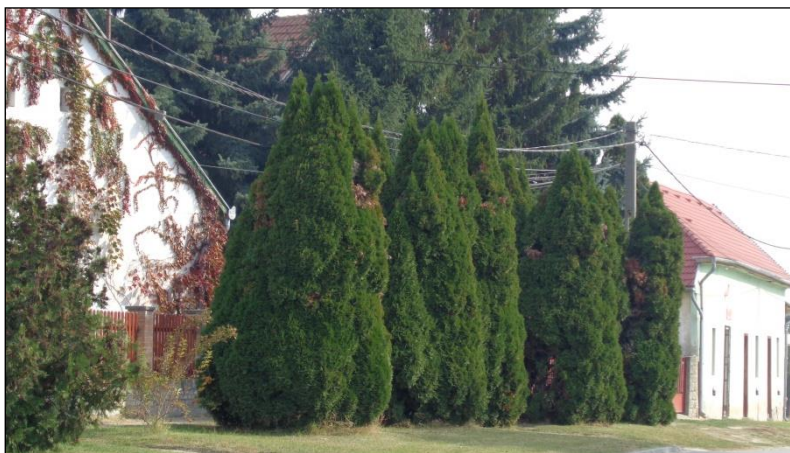
TÁJI ÉRTÉKEK:

Dunaszentgyörgy táji öröksége alapvetően az adottságok kihasználása, és az adottságok mentén történő következetes tájhasználat. A mezőgazdasági termelés az optimális a területen, és ez az állandóság megmaradt. Az erdőterületek növelése láthatóan nem cél, a szántóföldi termelésre alkalmas területek maximálisan ki vannak használva. Parlag területek nem jellemzőek a tájra.

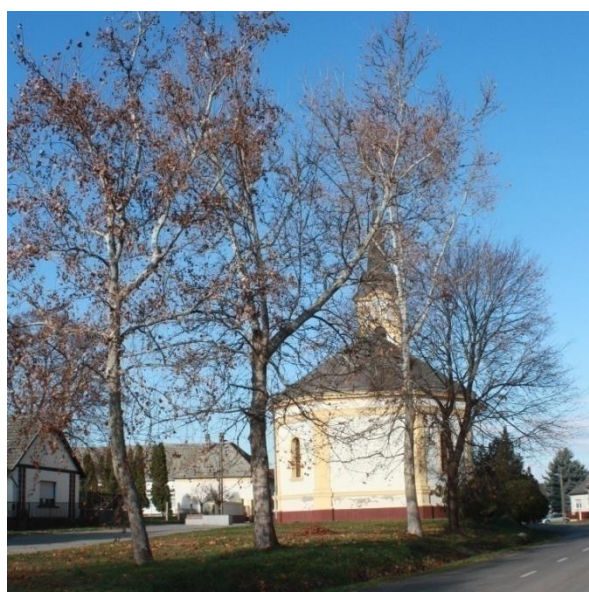
Éppen a szántóföldi kultúrák dominanciája okozhatja azt is, hogy bár a terület, ill. a térség szőlőtermesztésre alkalmas, minőségi bortermő hely a táj, mégis rendkívül kicsi a szőlőterület. A zártkerti szőlőterületek is folyamatosan csökkennek, ami sajnálatos, de sajnos nem egyedüli jelenség. Csak remélni lehet, hogy ez a folyamat egyszer csak megfordul.

A belterület legszembevetőbb értéke a rendezett módon és intenzíven megvalósított tájba illesztés. Az utcák szélesek, az útpadkák gypesek, jó állapotban vannak, az utcák fásítottak, a fasorok egészségesek, kondicionáló és díszítő értékűek.

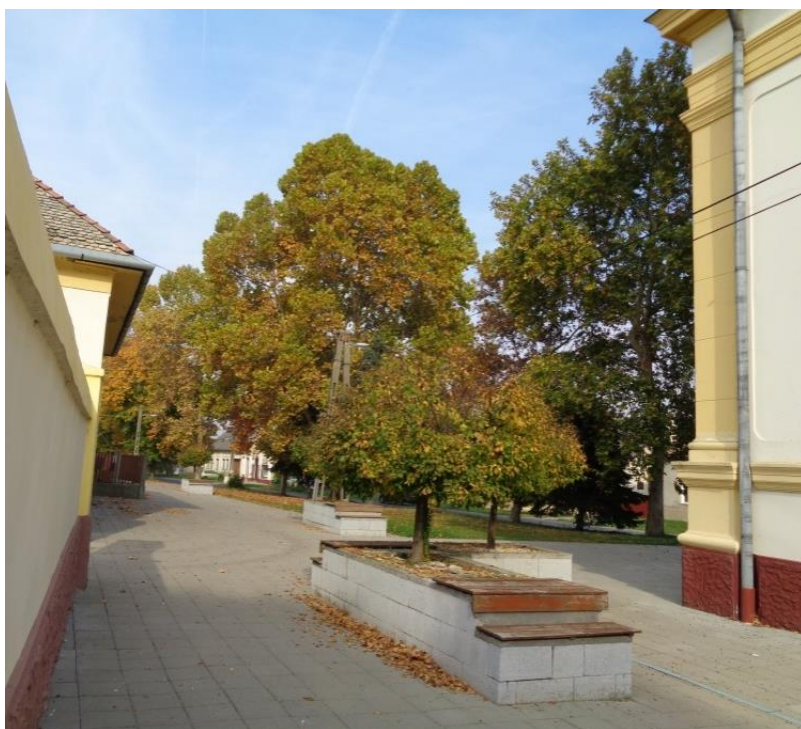
Úgy tűnik, hogy tradíció az örökzöld növényzet tömeges alkalmazása az utcafásítás terén. Tuják és különféle fenyők lépten-nyomon előfordulnak. Szépek, karakteres elemei a település zöldfelületi rendszerének, de átláthatatlanságuk miatt takarják a mögöttük álló épületek látványát.

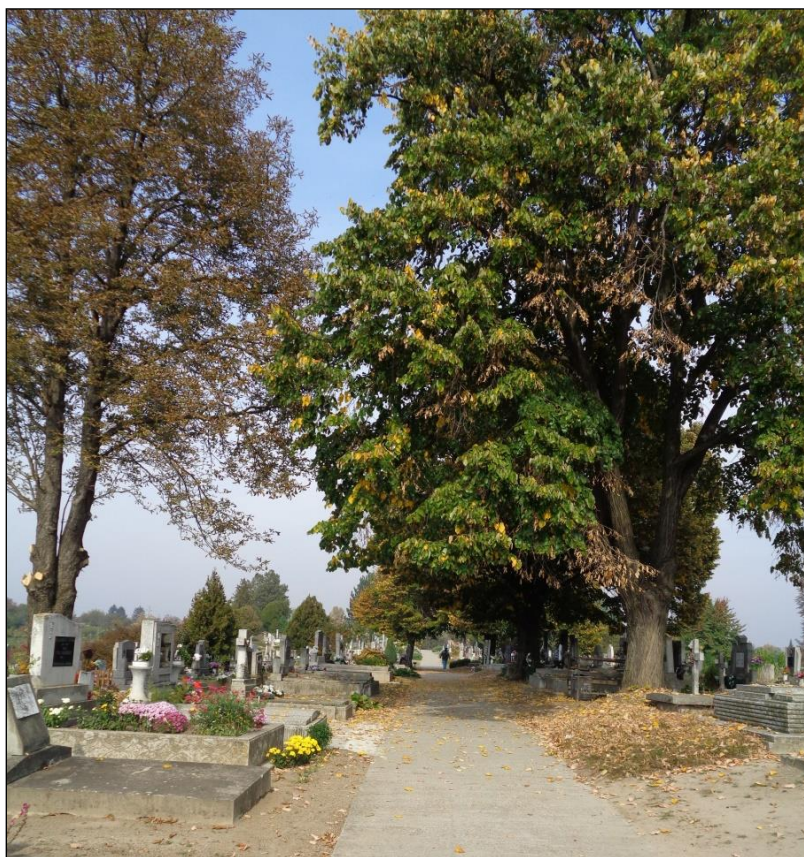
A református templom környezete hangsúlyozza, hogy a településnek van történelme. A templom környezete a Rákóczi utca szerves része. A templom az úttesthez közel épült, koros fasor vezet a templom előtt és után is az út mellett. Platán, lucfenyő és nyírfák alkotják. Szép, méltóságos felvezetés.

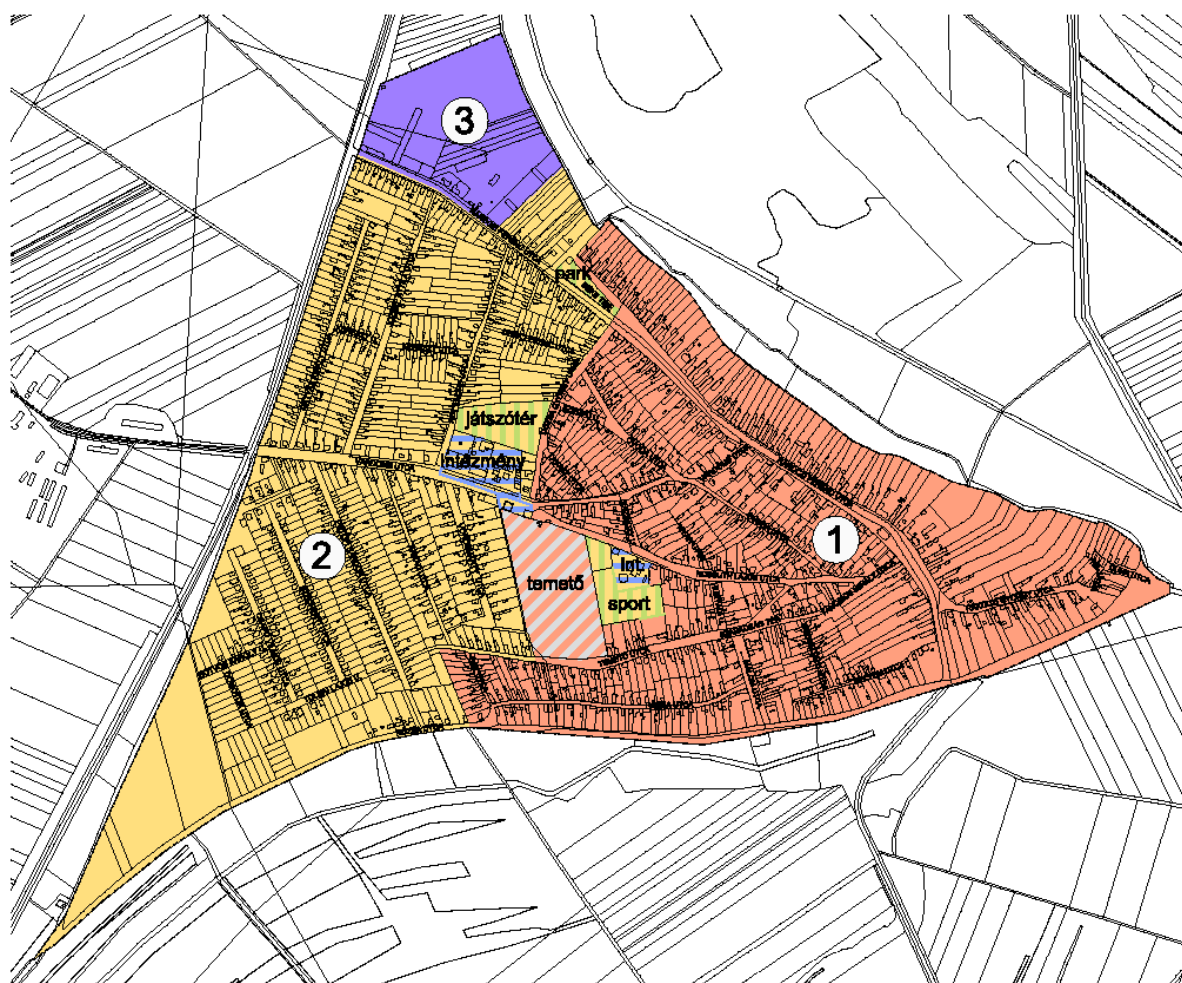
A templom mögött burkolt pihenő részt alakítottak ki.

A temető ápolat, rendezett. Vadgesztenye fasorral kísért, egyenes út szeli át, mely egyúttal a Temető utcát köti össze a Kossuth Lajos utcával.

4. ELTÉRŐ KARAKTERŰ ÉS TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, A TELEPÜLÉSKÉP, ARCULATI JELLEMZŐK ÉS TELEPÜLÉSKARAKTER BEMUTATÁSÁVAL

1. Történelmi település;
2. Újabbkori település (II.világháború után);
3. Gazdasági terület

Történeti település (1)

A terület meghatározó „gerincét” a Rákóczi Ferenc utca adja. A további területek ettől délre helyezkednek el. A főutca gyakorlatilag sík területen halad, déli végén élesen keletre fordul, és Rákóczi György utca néven hasonló karakterű beépítéssel, csak jóval szerényebb utcaszélességgel folytatódik. A további területek beépítése finoman követi a kisebb terepalakulatokat. Hagományos értelemben vett központ nincs a településen, a széles Rákóczi utcán sorakoznak a fontosabb épületek. A templom környékén enyhe ívet vesz az utca és ki is szélesedik, így ezt tekinthetjük a község közepének, bár az újabb beépített területek nyugati elhelyezkedése miatt a geometriai központ most már távolabb esik ettől a ponttól. A főutcán új épülettel alig találkozunk, az utcára merőleges gerincű kisebb és az utcával párhuzamos gerincű nagyobb épületek váltogatják egymást. Ez a vegyes kép mégsem zavaró, mert a házak formája, homlokzata arányos az épület méretével. A területen a kisebb, oromfalas házak utcáfronti megjelenése is változatos. A legritkébbak az utcára két ablakkal néző épületek.

Az utcán megjelenő három ablaknyílás gyakoribb. Előfordul, hogy a tornác utcai kivetüléseként vakablakot készítettek, bár maga a tornác nem ér el az utcai homlokzatig.

Ahol a tornác végigfut az épület mentén, ott megjelenhet az utcai kapu.

Előfordul a homlokzat tengelyére illesztett három ablakos változat is, itt vélhetően két helyiség néz az utcára.

Mint korábban írtunk róla, az utcai homlokzat méltóságának emelése céljából kialakult a „füles” épület típusa. Egy nem túl jelentős méretű épület ezzel a megoldással és néhány jó arányú homlokzati díszítéssel meglepően „komolynak” tud mutatkozni.

Előfordul, hogy eredendően így épült a ház, és olyan is, hogy a meglévő, keskeny házat bővítették az utcafronton, és így alakítottak ki ilyen típusú homlokzatot, ami egy utcával párhuzamos gerincű épület arcát mutatja.

Dunaszentgyörgy a kiskúriák, polgárházak települése - ahogy a község történetéből kiderül, ennek megvan az oka. Számos szebbnél szebb ilyen épületet látunk. Közös vonásuk, hogy bár a homlokzati felület, az osztások, díszítések mértéke, módja eltérő, közös jellemzőjük a jó ízlés. Egy homlokzat megjelenése szempontjából nagyon fontos a nyílások és a falfelület egymáshoz viszonyított aránya, és természetesen a nyílászárók formája. A nyílászárók arányát tekintve elmondhatjuk, hogy az ablakok nem uralkodnak a homlokzaton, megfelelő mennyiségben „lyukként” jelentkeznek. Az ablakok álló arányúak. A polgárház jellegű épületek ránézésre elég hasonlóak, a figyelmesebb szemlélő azonban mindegyikben megláthatja az eredetiséget, egyéniséget. Köztük is vannak visszafogottabbak és díszítettebbek. Klasszikus esetben az épület utcával párhuzamos gerincű tetővel fedett, aminek mindkét végét oromfal zárja le. Az utcára négy, öt, vagy akár hat ablak is néz. Az épület nem tölti ki a teljes telekszélességet, a behajtás az épület mellett lehetséges.

Előfordul, hogy hajlított ház jelentkezik ilyen utcai megjelenéssel. Ekkor az utcával párhuzamos épületszárny az oldalhatár mellett befordul. A tető is követi a fordulást, a sarkon egy tetőél jelentkezik. Az utcai homlokzati fal magasabb, mint a beforduló, így ezen a ponton a füles házaknál látott megoldáshoz folyamodtak.

A főutca egyes részein valódi zárt sorú beépítés alakult ki. Ilyenkor a házak végig kitöltik az utcai telekszélességet, a telekre áthajtón keresztül lehet behajtani. Ez a szakasz a település legvárosiasabb része.

A kúriák általában az utcától kissé hátrahúzva, jelentősebb méretű telkeken állnak. Tömegformálásuk is szoborszerűbb, körüljárhatóak. Az egyszerű tetőidom is rendszerint kontyolt, de legalább csonka konttyal készült. A tetőfelépítmény ritka, de látunk rá példát. A hosszú évek során némelyiküket átalakították, néha nem a legszerencsésebb színezéssel látták el. Jó lenne az eredeti állapotokat visszaállítani...

A homlokzatok meghatározó elemei a nyílászárók. Egy műves, szép nyílászáró nagyon sokat javíthat a látványon, de fordítva is igaz, egy díszes homlokzatba beültetett, osztás nélküli fehér műanyag ablak nagyon lehangoló tud lenni...

Az épület tömegképzése, arányai mellett fontosak a részletek is. A jó léptékű, ízléses mértékben alkalmazott, ügyesen színezett tagozatok jellegzetessé, egyénivé tudnak tenni egy épületet. Még néhány színes berakás is jelentkezhethet, ha jól eltalálják helyét, méretét. Persze, ez nem minden stílusú házon veszi ki jól magát, a díszeknek, alkalmazott anyagoknak összhangban kell lenniük a homlokzat alapvető stílusával.

A területen középületek is találhatóak. Így az Önkormányzat épülete, mely egy régi, átalakított házban működik. Felújítása során az eredeti állapotot szeretnék majd visszaállítani. A másik jelentős intézmény a közösségi ház új épülete, ahol gasztronómiai rendezvényeket is lehet tartani.

A településkép, utcakép jelentős elemei a kerítések és kapuk. Ez Dunaszentgyörgyön sincs másképp. Szerencsére viszonylag nagy számban maradtak fenn régebbi kerítések. Számos változattal találkozunk, de valamennyi készítőjének, megrendelőjének jó ízléséről, az épülethez, környezethez való illesztés szándékáról árulkodik. Felsorolni is nehéz a változatokat. A legegyszerűbb kerítés a tömör faszerkezet. Megjegyzendő, hogy az épület tömege, „lopott” tornáca is figyelemre méltó.

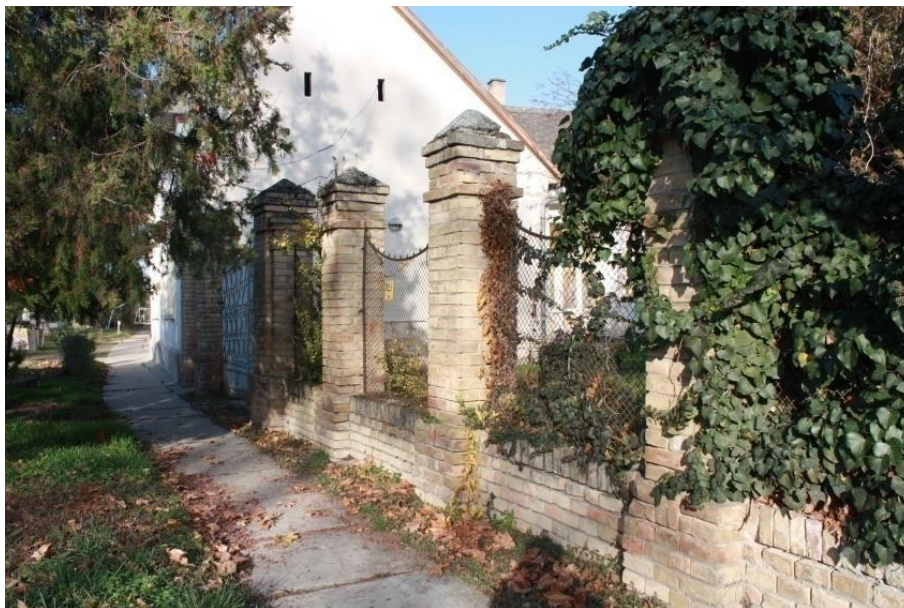
A tömör kerítéseknél maradvia, a falazott változatoknak is több megoldása lehetséges. A nyers téglaszervezet ugyaúgy jellemző, mint a vakolt felületű, sőt a kettő kombinációja is szép.

Az áttört, átlátható kerítések is számos arcukat mutatják. A hagyományos megjelenésű épületek előtt álló, áttört kerítés esetében rendszerint előnyös, ha pillérek osztják mezőkre a felületet és lábazattal készül. Az előzőekhez hasonlóan a pillérek megjelenése lehet nyers téglá, vagy vakolt felület. A mezőket rendszerint keretre feszített drótfonattal töltik ki, melyet néha még kovácsoltvas díszekkel is kiegészítenek.

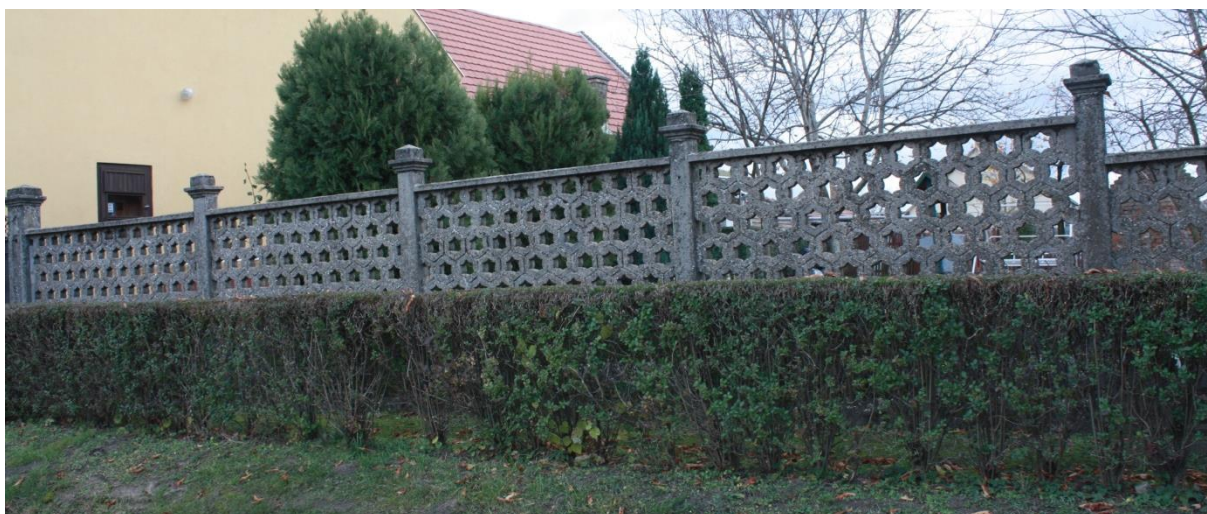

Teljes hosszban is készítettek kovácsoltvas kerítést. Lábazatot mindig építettek, legtöbbször pillérekkel tagolták a felületet, de látunk teljes hosszban megszakítás nélkül végégfutó kialakítást is.

Egy adott időszakban előregyártott beton elemeket is használtak kerítés építéshez.

A kerítésekbe épített kapuk is sokfélék. Természetesen alapvetően a kerítés rendszeréhez igazodnak. A tömör kerítéseknel általában tömör kaput alkalmaztak. Ez a régebbi időkben biztosan fa anyagú volt, később megjelentek a tömör fémlemez kapuk is.

A huzalfonatos kerítéshez hasonló kapu illik. Egyikük-másikuk - a kerítésekhez hasonlóan - kis iparművészeti remekmű.

A kovácsoltvas kapuk közül a legegyszerűbbek is elegánsak, jó arányúak, szépek. A művesebb példányok láttán pedig irigyelhetjük a kort, amikor ilyen szinten állt a megrendelők igény- és a mesterek tudás szintje...

Egy példa, ahol sok mindent együtt látunk. A nyerstégla lábazat, a masszív téglapillérek, az azonos stílusú, szerkezetű kerítés és kapuk. Ha a részletekre is figyelünk, láthatjuk, hogy a kapuk a pillérekbe mélyített kávékba ülnek be. Ezzel nyitott állapotban nem állnak a téglapillérek síkja elé: a szabad nyílás akkora, mint a pillérek közötti nyílás...

Az utcaképet nagyban befolyásolja a burkolt felületek kialakítása. Egyszerű és megőrzendő a házakhoz, kerítéshez simuló, egyszerű betonjárda - esetleg folyókával szegélyezve, a mellette haladó fasorral együtt.

Egy bejáró esetében természetesen elképzelhető kis elemek alkalmazása is, különösen, ha olyan igényességgel készítik, mint az alábbi kockakő burkolatot.

A burkolt felületek mellett a csapadékvíz elvezető rendszer is fontos tényező az utcakép szempontjából. A széles Rákóczi utcában az út két oldalán bőséges a hely, így elférnek a gyepesített, enyhe rézsúvel kialakított árkok, a zöldfelület részének tekinthetjük őket. A boltozatos átvezetők is belesimulnak a képbe, minimális burkolattal látták el őket. Az egész látvány rendkívül barátságos.

A történelmi településrészhez sorolható a temető területe. Az itt található kis téglapülete igazán jó arányú, szép, kis építmény. Jó lenne felújítani, megőrizni.

A történelmileg kialakult településrész domináns zöldterületi elemei a templom és a temető környezete, az utcakereszteződések kiteresedései, valamint a sportpálya, és a fásított utcák. A református templom melletti burkolt tér kisvárosias hangulatot áraszt.

A főutca utca nagy lombú fái méltósággal kísérik az utca vonalát. Jelentős zöldfelületet képviselnek.

A közösségi ház mellett sportpálya létesült. Hatalmas sport és rendezvény terület. Jól beágyazódik a környezetbe. Igényesen fenntartott, napjainkban is újnak ható terület. A temető közvetlen szomszédsága a magasságkülönbség miatt nem zavaró - a temető dombra települt.

A Szabadság tér, mint közterület rendezett, potenciálisan igen értékes terület, mivel egyéb szabadidős funkciók kiszolgálására is alkalmas.

Az utcafásítás sok szép értéket hordoz magában. Az utcák kellemes lakókörnyezetet biztosítanak, a települést igazán természet-közelivé teszik.

Egy egyszerű „Y” elágazásba telepített néhány fa is sokkal komfortosabbá teszi az utcát.

Az utcák találkozásánál létrejövő teresedésben felállított kopjafa a négy fával egyszerű kompozíció, mégis hatásos. Ha megnőnek a fák, jelentős településképi elemmé válik.

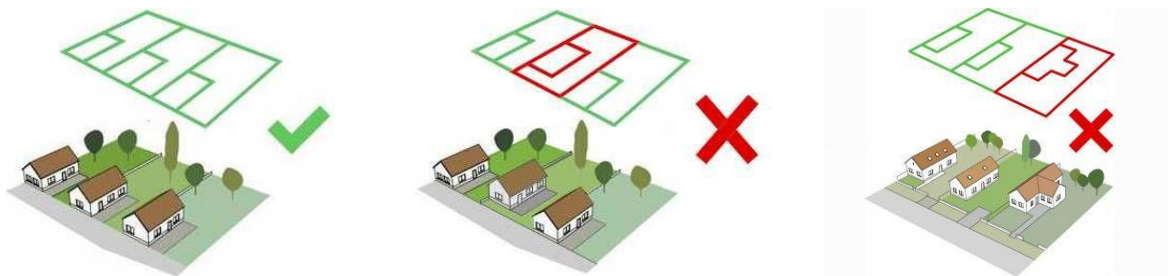
Bár nem a közterület része, a porták feltáruló udvara mégiscsak az utcakép részévé válik. Sok helyen látunk ápolt növényzetet, időnként meglepő intenzitással.

Ajánlások:

Telepítés:

A korábban is fésűs beépítésű telkek esetében - amennyiben a kialakult telekméret nem teszi lehetővé, új épületet az utcai telekhatárra, utcára merőleges tetőidommal, a szűkebb telkek esetében 7 méter, a szélesebbek esetében 8,5 méter épület szélességet nem meghaladóan javasolt elhelyezni. Meglévő épület bővítésénél is kívánatos, hogy az utcán jelentkező homlokzat és tömeg ne változzék. Keresztzárny létesítése nem javasolható.

Amennyiben a telekszélesség lehetővé teszi, illetve a korábbi beépítés is utcával párhuzamos gerincű volt, az új épületet is eszerint kell kialakítani. Az utcaképet figyelve mérlegelni kell, hogy áthajtós-zárt sorú, vagy hézagos zárt sorú kialakítás a szerencsésebb választás. Az épület tömege illeszkedjék az utcaképbe, különösen a szűkebb környezethez.

Gazdasági épületeket a lakóház folytatásaként kívánatos létesíteni, lehetőleg azzal összeépítve. Az utcai kerítés és a közterületi út közötti zöldfelület megtartása fontos, nem szerencsés ezen a területen burkolt, vagy zúzottköves beálló kialakítása. Ugyanígy nem kívánatos az olyan mérvű utcafásítás, vagy magas, sűrű bokrok telepítése, ami kitakarja a mögöttes épülethomlokzatot.

Előkertben a közműellátás esetleges műtárgyait leszámítva semmilyen építmény elhelyezése sem kívánatos. Telepítési kérdés is, hogy az épületben utcáról megközelíthető gépjármű tároló helyiség ne legyen létesíthető.

Terepalakítás:

Dunaszentgyörgy alapvetően síksági település. A korábbi vízjárások során kialakult kisebb dombok lejtői egy épület elhelyezése szempontjából viszont már számottevőek. Lejtős terepen a létesítendő épület utcai homlokzatánál kerülendő a terep magasságának módosítása. Sem bevágás, sem feltöltés nem kívánatos. A padlószint megválasztása a terep meredekségének, az épület hosszának, elrendezésének függvénye.

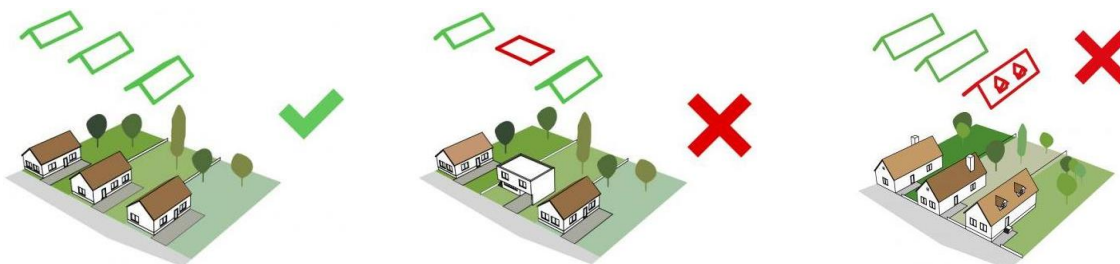
Magasság:

A lakóépületek vonatkozásában általában a földszintes épületmagasság megtartása javasolt. Emeletes, többszintes épület az utcakép szempontjából nem kívánatos. Kis térfal magasságú tetőtér beépítés elfogadható, amennyiben a kialakuló épületmagasság a környező épületektől csak kis mértékben (legfeljebb 50 cm) tér el.

Tetőídom

Egyszerű, felépítményektől, tetőbevéágástól mentes, egyenes gerincű nyeregtető javasolható, mind az utcára merőleges, mind az azzal párhuzamos tető esetén. A tető túlnyúlása az oromfalaknál ne haladja meg a 15 cm-t; az eresznél is kerülendő a jelentős, 25-30 cm-t meghaladó túlnyújtás.

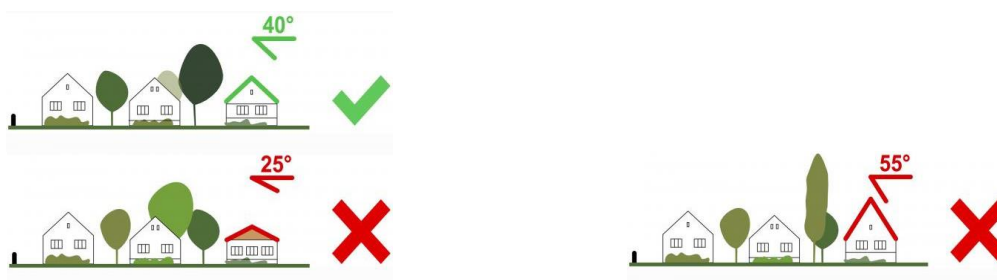

Bár a telepítésnél is erősen ellenjavallt, a tetőforma szempontjából is kerülendők a bonyolult, összetett tetőídomok.

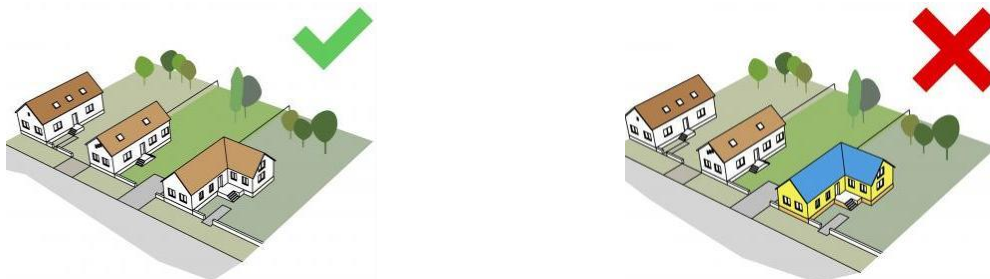
Tető hajlásszög:

A tető hajlásszögét illetően a megszokott 37-43 fok közötti tartomány a legszerencsésebb választás.

Színezés, anyaghasználat, homlokzat:

Az épületek színezése vonatkozásában a törtfehér és a meleg, elsősorban föld színek nem túl telített pasztell változatai javasolhatók. Kerülendők a magas telítettségű, élénk, hideg színek, és azok, amelyek idegenek a hagyományos környezettől (pl. citromsárga, kékek, lilák, erőteljes zöldek, rózsaszínek, stb.)

A homlokzatok esetében leginkább a vakolt, festett felületek javasolhatók. A szemcsés, strukturált nemesvakolatok idegenek az utcaképben. Festéshez a hagyományos meszes, illetve szilikát bázisú anyagok javasolhatók. A lábazatok vonatkozásában elsősorban a vakolt, vagy más, homogén (pl. műkő) felület kívánatos, kerülendő a ragasztott kőlemez és kőhatású kis elemek, valamint a téglajellegű kéreg alkalmazása. A nyílászárók rendjében utcai oromfal esetében a hagyományos két, illetve három ablakos kialakítás preferálható. Utcával párhuzamos gerincű épület esetén az ablakok száma az épület hosszal legyen arányos. Kerülendők a fekvő arányú ablakok. Gépjármű tároló és lakás bejárat nyitása az utcai homlokzaton kerülendő, az előbbi semmiképpen nem kívánatos - zárt sorú beépítés esetén természetesen az áthajtó kapuja kivételt képez.

Az egyébként nem igazán ajánlott tetőtér beépítés esetén utcai oromfalban utcai nyílászáró, terasz, erkély létesítése nem kívánatos.

A fésűs beépítéseknél természetesen öröndetes, ha a korábban a két utcai ablak helyett beépített „hármás” ablakot újra két álló formátumú, kisebb ablakra cserélnék vissza... A nyílászárók esetében nem szerencsés a fehér műanyag ablakok alkalmazása. Mindenképpen a fa szerkezetű ablak a legjobb megoldás, kerülve a túlzott méretet, négyzetes arányú, osztásmentes kialakítást. Igény esetén a zsalugáter alkalmazása javasolt, hagyományos szerkezetnek tekinthető. Az energiatudatos gondolkodás előtérbe kerülésével egyre gyakoribb az épületek utólagos külső hőszigetelése. Egy viszonylag kisméretű, tagozott eredeti homlokzat esetében megfontolandó, hogy van-e mérhető érdemi eredménye a díszek eltüntetésének a hőszigetelés által, mérlegelendő, hogy ez a csekély veszteség hol pótolható vissza. Épületen, különösen annak „utcai”, illetve onnan jól érzékelhető tetőfelületén és homlokzatain napelem, napkollektor, klíma kültéri egység elhelyezése semmiképpen sem javasolható. Itt is jelezzük, mert fontos, hogy garázs bejárat utcai homlokzaton nem létesíthető. A homlokzat része a tetőfelület. Természetes színű, sárgás, vöröses kerámia fedés javasolt. A jelentős plasztikájú, hullámos rajzolatú fedéseket kerüljük.

Kerítés:

Ahogy a terület ismertetésében olvasható, meghatározó, általánosan jellemző kerítésforma nem alakult ki. Így tehát a kerítés alapvető megjelenése tekintetében nem tennénk különösebb ajánlást. Falazott, vakolt felület esetén annak színe lehetőleg azonos legyen a lakóépület domináns színével, attól legfeljebb árnyalatában térjen el. A tömör kerítésben létesülő kapu lehet tömör, vagy tömör lábazati zóna fölött huzalháló betétes, vagy kovácsoltvas jellegű. Tömör kapu esetén legjobb a fa borítás. A fémlemez borítás is hagyományosnak tekinthető, használható, de semmiképpen sem trapéz, vagy hullámlemez. Áttört kerítés létesítése esetén lábazat és pillérek építése, alkalmazása javasolt. Kovácsoltvas, vagy keretre feszített, hullámfonatos mezők alkalmazása a jó megoldás. Amennyiben a korabeli kerítés elemei fennmaradtak, ezek beépítése az új kerítésbe szerencsés. Ipari jellegű, előregyártott, ponthegeesztett kerítés elemek nem illeszkednek a védendő utcaképhez, alkalmazásukat kerüljük. Sövénykerítés telepítése sem javasolható, különösen a magasra nöövő, homlokzatot takaró fajtáké. Meglévő, áttört kerítés takaró borítása nádszövettel, ponyvával, fémlemizzel, stb. nem kívánatos.

Járdák, burkolatok:

A védendő épületekhez, hangulathoz, udvar karakterhez nem illeszkednek a kis elemekből összerakott, pláne mintás udvari térkő burkolatok, kivéve a fagyálló téglából készített felület alkalmazását, esetleg a téglaméretű, és annak színét utánozó beton elemek használatát. Ugyanez a közterületekre is igaz; az épületek utcai homlokzata mentén futó járdák esetében nem odailók a kis térkő elemekből kirakott, esetleg színes felületek. Az utcaképbe a hagyományos, dilatált betonjárda illik. Amennyiben mégis elemes járda készül, akkor a 40x40 cm-es, vagy annál nagyobb, szürke elemek alkalmazása javasolt. A nagyobb közterületi burkolatok esetében is kerülendők a kis elemekből álló, sokszínű, díszített felületek. A kis térkő elemeket hagyjuk meg a benzinkutaknak...

Újabbkori település (2)

A történelmi falutól nyugatra elhelyezkedő terület a II. világháború után épület be. Épület állományát tekintve vegyes karakterűnek mondhatjuk. A meglévő településhez közvetlenül kapcsolódva indult el a kialakulása, majd folyamatosan terjeszkedett nyugati irányban, egészen a 6-os főközlekedési útig. A legkorábban betelepült utcák karaktere hasonló a történelmi utcákéhoz, csak elmaradtak a jelentősebb, utcával párhuzamos gerincű polgárházak, kúriák. Zömmel az utcai telekhatáron, vagy azzal kis szöveget bezáróan, de azt érintve épültek a fésűs beépítés kis épületei. Feltűnnek a „füles” házak, néha egész utcasorokat alkottak. (Kár lenne őket elveszíteni, mert jellegzetes, karakteres elemei Dunaszentgyörgy képének.)

Az általános vegyes jelleg mellett vannak házsorok, melyek azonos időben, azonos karakterrel épültek. Ezek kifejezetten jól tesznek az utcaképnek. Ilyenek például a Vörösmarty utca kockaházai, vagy a Csapó Vilmos utca utcára merőleges gerincű, általában tetőtér beépítéses épületei.

A Dömötör utca napjaink divatja szerint alacsony hajlásszögű tetőkkel kialakított, földszintes házakkal települt be.

A különböző karakterű épületek egymás mellett élése sem zavaró, ha a házak tömege nagyjából azonos, ráadásul az épületek előtti közterület is gondozott, „beállt” növényesítésű, ami vélhetően a lakókat dicséri.

Érdekes a Várdomb utca szerkezete: az útpálya mélyebben halad, a lakóházak két oldalt kis emelkedőn helyezkednek el.

Ebben a lehatárolásban találjuk a település iskoláját és óvodáját. A Várdomb utca északi oldalán elhelyezkedő, lineáris tömegű épületek. Az előttük végigfutó, gömbakác fasorral kísért járda komoly távlatot nyit, a településkép nagyléptékű, szép eleme.

Az iskola mellett, fásított területen indult el egy pavilonos üzletsor kialakítása. Az üzletek kellemes környezetben állnak, jó lenne továbbfejleszteni a területet.

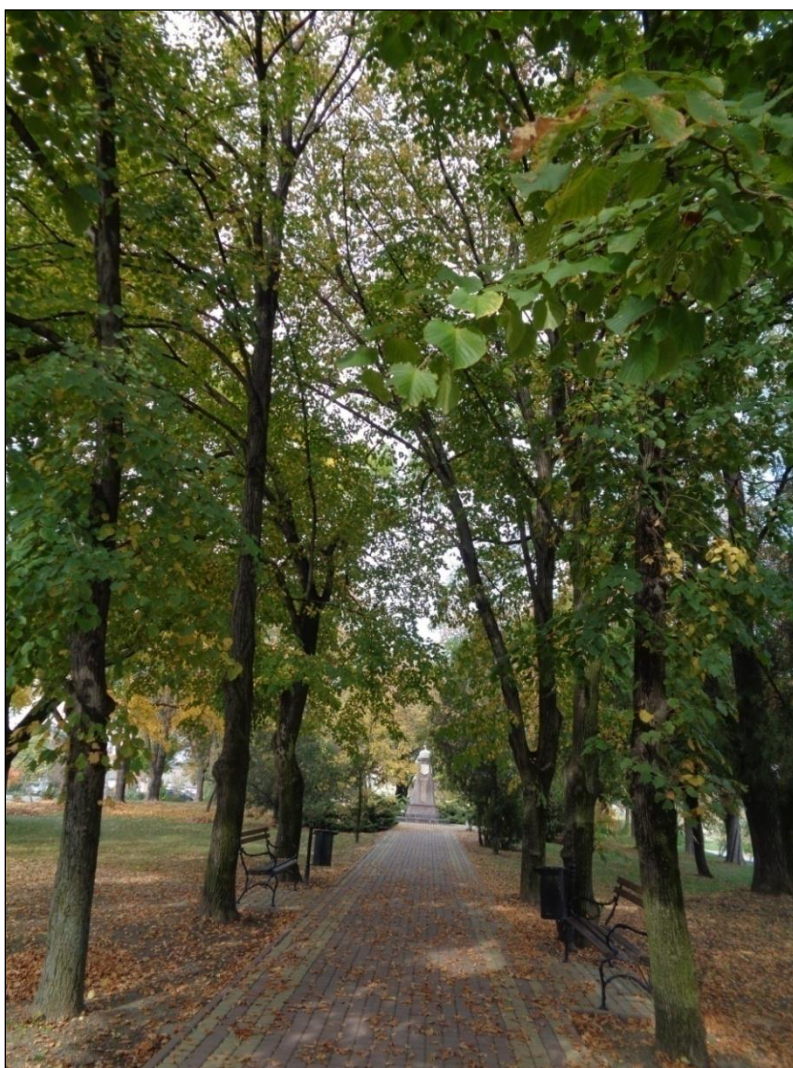
Az iskola mellett, fák között rejtőzik egy „Felszabadulási” emlékmű. Különösebb művészeti értéket nem hordoz, és üzenete is hamis, de egy kor érdekes emléke. Jó lenne egy magyarázó-eligazító tábla társaságában kiszabadítani, rendbe tenni.

Az újabkori településrész közterületei jelentősek. Az iskola melletti játszótér tágas, sok korszerű játékkal van felszerelve. A többféle fajfaj változatos koronaformával, őszi lombszínével díszíti a térséget. Itt bőven van hely a gyermekek számára a szabad mozgáshoz. Esztétikailag is nagyon szép a terület.

A Béke-téren a világháborús hősöknek állítottak emléket. A parkot szakszerűen karban tartják, a burkolat újszerű állapotban van. Fasor közé illesztett sétány vezet az emlékműig. Ez a hely méltó az emlékezésre.

A kortárs katolikus templom is ezen a területrészen épült. A környezete rendezetten, a helyhez méltó módon lett kialakítva. A hársfa liget a templom mellett jellegzetes zöldterületi elem.

A csapadékvíz elvezetés módja is fontos a közterületek szempontjából. A történeti részen tágas, gyepesített árkokat látunk. A burkolt árok is barátságos tud lenni, ha környezete rendezett, ápolt. A járda és az árok közé ültetett virágok hangulatossá teszik az utcát, a házanként eltérő növényzet miatt pedig nem is válik unalmassá a látvány.

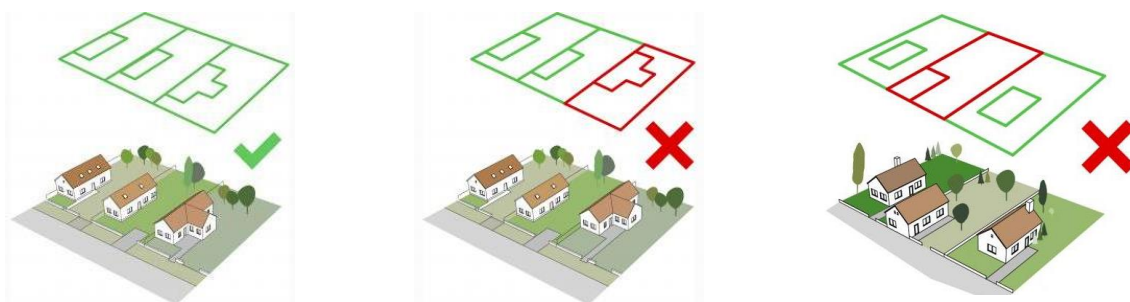
A közterületen megmaradt kerekas kutak a múlt megőrzendő emlékei. Mint építmény is gazdagítja az utcaképet, másrészt információt ad egy letűnt korról. A kútgyűrű kútkávéra telepített, cserépfedéses, lécborításos kútház jellemző példa.

Ajánlások:

Telepítés:

Új épületet a területen kialakult előkerttel javasolt telepíteni. Az épület szélessége, tömege, tetőformája alkalmazkodjék a szomszédos épületekhez.

Gazdasági épületeket a lakóházzal azonos telekhatárra jó telepíteni. Az utcai kerítés és a közterületi út közötti zöldfelület megtartása fontos, nem szerencsés ezen a területen burkolt, vagy zúzottköves beállók kialakítása. Ugyanígy nem kívánatos az olyan mérvű utcafásítás, vagy magas, sűrű bokrok telepítése, ami kitakarja a mögöttes épület homlokzatot.

Előkertben a közműellátás esetleges műtárgyait leszámítva semmilyen építmény elhelyezése sem kívánatos.

Terepalakítás:

A még beépíthető telkek területe gyakorlatilag sík, így érdemi terepalakítás szándéka nem várható, nem is kívánatos.

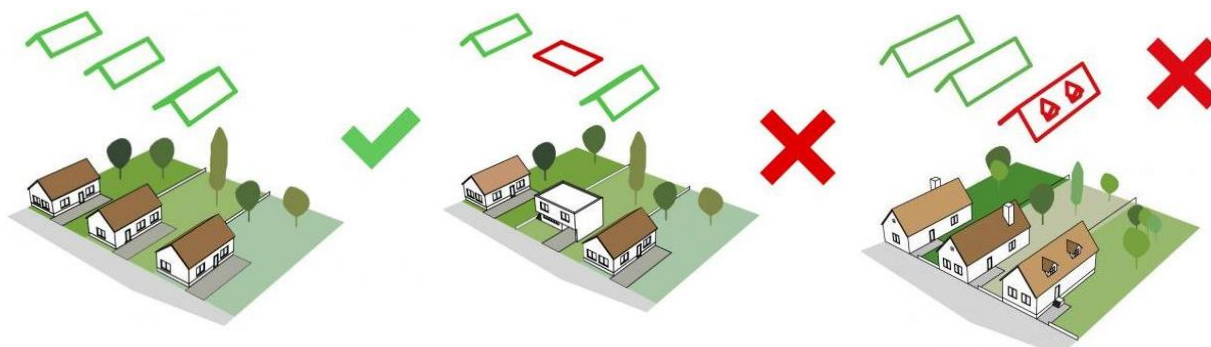
Magasság:

Általában földszintes és kis térdfal magasságú tetőtér beépítéses épület létesítése javasolható. Esetenként emeletes épület magasság is elfogadható. Fontos, hogy egy utcában - legalább tömbönként - azonos magasságú, tömegű, jó esetben hasonló karakterű épületek létesüljenek.

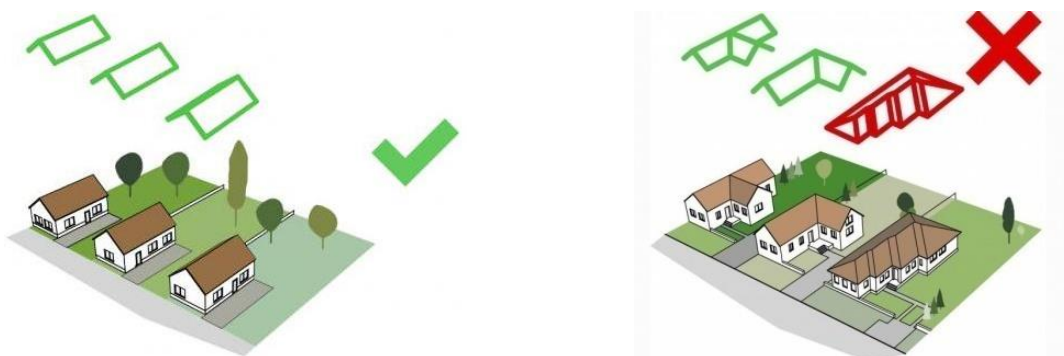

Tetőidom

Egyszerű, lehetőleg felépítményektől mentes, egyenes gerincű nyeregtető javasolható. Lapostetős épület beillesztése az utcaképhez nem kívánatos.

Kerülendők a bonyolult, összetett tetőidomok. Jó lenne a korábban oly jellegzetes „füles” tetőket megmenteni, vagy kortárs építészeti eszközökkel újratерemteni őket.

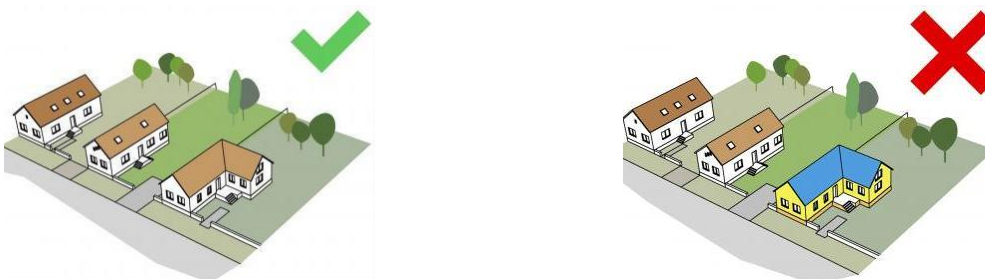
Tető hajlásszög:

A tető hajlásszögét illetően a megszokott 37-43 fok közötti tartomány a legszerencsésebb választás.

Színezés, anyaghasználat, homlokzat:

Az épületek színezése vonatkozásában a törtfehér és a meleg, elsősorban föld színek nem túl telített pasztell változatai javasolhatók. Kerülendők a magas telítettségű, élénk, hideg színek, és azok, melyek idegenek a hagyományos környezettől (pl. citromsárga, kékek, lilák, erőteljes zöldek, rózsaszínek, stb.)

A homlokzatok esetében leginkább a vakolt-festett, vagy nemes vakolatos felületek javasolhatók. A lábazatok vonatkozásában elsősorban a vakolt, vagy más, homogén felület kívánatos, kerülendő a ragasztott kőlemez és kőhatású kis elemek, valamint a téglajellegű kéreg alkalmazása.

Az ablakok esetében lehetőleg kerüljük a négyzetes arányú, osztásmentes kialakítást. Igény esetén a zsalugáter, redőny alkalmazása javasolt, hagyományos szerkezetnek tekinthető. Épületen, különösen annak „utcai”, illetve onnan jól érzékelhető tetőfelületén és homlokzatain napelem, napkollektor, klíma kültéri egység elhelyezése semmiképpen sem javasolható. A homlokzat része a tetőfelület. Természetes színű, sárgás, vöröses kerámia fedés javasolt.

Kerítés:

A kerítések átláthatók legyenek. Épített lábazat alkalmazása kívánatos. Az épületet kitakaró tömör kerítés, sövény létesítése nem javasolt. Ipari jellegű, előregyártott, ponthegeesztett hálók nem kívánatosak egy lakóutca képébe. Meglévő, áttört kerítés takaró borítása nádszövettel, ponyvával, fémlemezzel, stb. az utcakép szempontjából nem jó megoldás.

Major

A major területe a külterületi táj szerves részét képezi, de attól eltérő karakterű terület. A településtől nyugatra helyezkedik el. Ez a mezőgazdasági telep a mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó funkciókat szolgálja ki, állattartó épületekkel. A telep rendkívül rendezett, az épületek legtöbbször jó állapotban van. A major felé vezető út mentén az utóbbi években nyárfasort telepítettek, mely a külterületi táj igen értékes eleme. A major körüli fásítás faállománya nem alkot összefüggő lombzatot, így sem a térbeli, sem a funkcionális lehatárolást nem biztosítja.

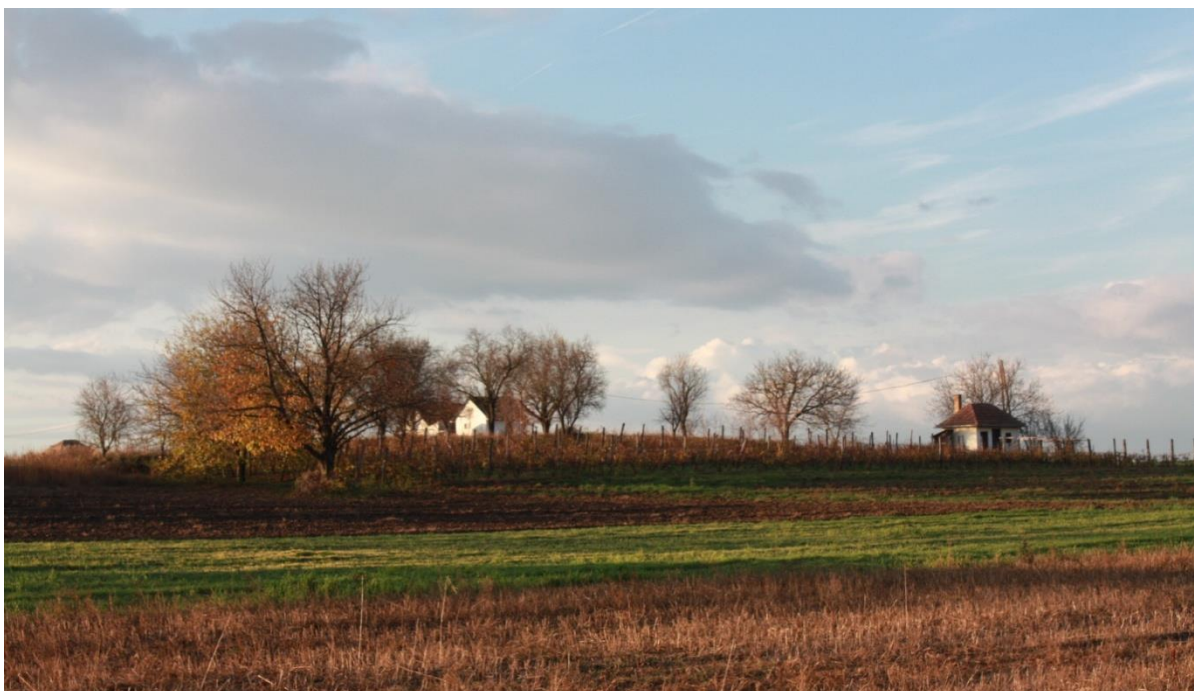

Ajánlások:

Az épületek egyszerű, 35 fokot meghaladó meredekségű magastetővel, a technológiai igényeket is figyelembe véve, inkább kisebb épületszélességgel, elnyújtott tömeggel jöjjenek létre. A tetőfedés színe a természetes cseréphez álljon közel, mindenképpen kerülendő a nem hagyományos (kék, zöld, sárga, élénk piros, fehér, szürke) színek. A függőleges térelhatároló szerkezeteknél, falazatoknál a vakolt, fehérre festett felületek lennének optimálisak.

Zártkert

A zártkert a Tengelicre vezető úttól északra található. Zömmel présházák alkotják az épület állományt.

A területet földutak tárják fel.

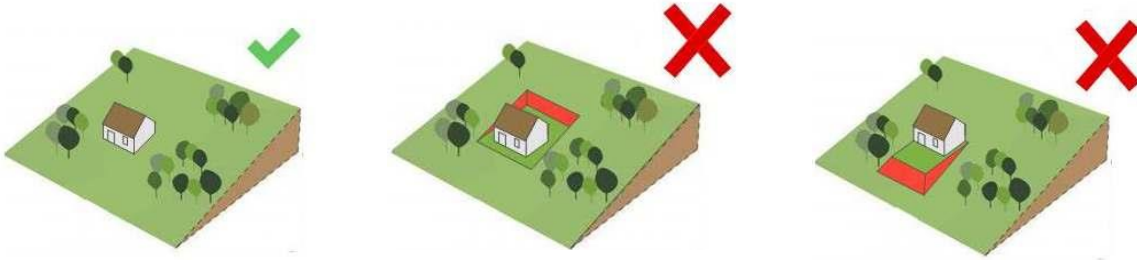

Néhány igazán szép, megőrzésre érdemes épületre és épületrészletre bukkanhatunk. Az ablakokat zárt fatáblák, vagy acéllemez szárnyak védték. Még ezek is fellelhetők.

Ajánlások:

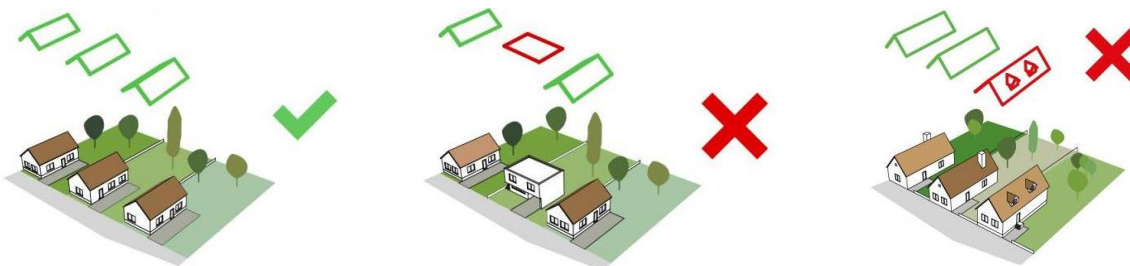
Új épületet általában utcára merőleges gerinccel, a meglévő, szomszédos épületek arányrendszeréhez, léptékéhez, tetőidomához igazodó tömeggel kívánatos létesíteni. A terület viszonylag sík, épületen belül legfeljebb néhány arasznyi a szinteltérés. Új épületet a hagyományokhoz híven javasolt elhelyezni, vagyis a bejárat szintben csatlakozzék a környező, nem bolygatott terephez. A csapadékvíz elvezetés biztonsága szempontjából fontos, illetve a finom tereprendezésen kívül más területrendezés nem kívánatos.

A területen kialakult földszintes épületmagasság megtartása javasolt.

Egyszerű, felépítményektől mentes, egyenes gerincű nyeregtető javasolható. Terasz, erkély létesítése nem kívánatos.

A tető hajlásszögét illetően a megszokott 37-43 fok közötti tartomány a legszerencsésebb választás.

Az épületek színezésénél a sima vakolt felület fehérre festése a jó megoldás. A nyílászárók is festettek legyenek, a hagyományhoz híven elsősorban a sötétzöldek, okkerek, barnák, vörösek alkalmazásával. Présházak esetében kevésbé valószínűsíthető a szándék, de az épületen, különösen annak „utcai”, illetve onnan jól érzékelhető tetőfelületén és homlokzatain napelem, napkollektor, klíma kültéri egység semmiképpen sem javasolható. A tetőfedések anyaga természetes színű kerámia cserépfedés legyen.

A területhasználat, beépítés jellegzetességéből kifolyólag kerítések telepítése nem javasolt.

ORSZÁGOS ÖKOLÓGIAI HÁLÓZATHOZ TARTOZÓ ÉS TÁJKÉPVÉDELMI TERÜLETEK:

A külterületi táj természeti értékekben gazdag. Dunaszentgyörgy külterülete nem csak a földhasználat szempontjából fontos, hanem a természet védelme szempontjából is. Az egyes külterületi részek különféle természetvédelmi kategóriákba sorolhatók. Ezekre a védett területekre rendeletek-előírások vonatkoznak, melyeket a területhasználat során be kell tartani. Az alábbi ábra a területen előforduló védelmi kategóriákat mutatja be.

A valamikori Duna-mederből lefűződött, mára már jelentősen feltöltődött morotva maradványa a Dunaszentgyörgyi-láperdő. A vizenyős területek sajátos lágyszárú növényzete és erdői alakították ki azokat a zoológiailag és botanikailag értékes élőhelyeket, melyek az országot behálózó ökológiai folyosónak a területen fellelhető, mozaikszerűen megjelenő elemei.

Az ökológiai hálózatot az ország egészén kijelölték. Célja, hogy a természeti, természet közeli területek, valamint a védett természeti területek és védőövezetek között a biológiai kapcsolatot ökológiai folyosókkal biztosítsa.

A NATURA 2000 területe nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló HUDD20072 jelű, kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület, mely a Dunaszentgyörgyi-láperdő TT területét foglalja magában.

Tájképvédelmi területtel is rendelkezik Dunaszentgyörgy közigazgatási területe. Ezek olyan területek, ahol a lehatárolás célja a tájkarakter és a történetileg kialakult tájképi értékek védelme, a hagyományos tájszerkezet, és a tájhasználat megőrzése, továbbá a nagy távolságból látható, ill. nagy távolságokat megnyitó tájképi területek védelme.

Különös figyelmet kell fordítani a területen lévő vízfolyások környezetére. Vannak állandó és időszakosan megjelenő vízfolyások, esetenként, vagy állandóan vizenyős területek. Az itt megjelenő természetes növénytársulásokat, mint különleges és érzékeny ökológiai rendszereket védeni, őrizni kell a különféle beavatkozásoktól.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK: KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA – UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK*

*Az építészeti ajánlásokat az építésetileg meghatározó területek ismertetése fejezetben rögzítettük.

- A területen található védelmi kategóriákra vonatkozó előírások betartása rendkívül fontos.
- A közterületeken és a kertekben a virágzó cserjék ültetése javasolható.
- Gépkocsi beállókhöz legyen elég a minimalizált területű burkolat kialakítása.
- Új, zárt kerítés építése esetén 1,8 m-nél magasabb kerítés építése nem ajánlatos.
- Kerítésként élősvény létesítése azokon a területeken javasolható, ahol ezek telepítése már megkezdődött. 1,5 m-nél magasabb sövénymagasság nem ajánlott. (A történeti részen nem kívánatos élősvény telepítése.)
- Magas, zárt, örökzöld sövény telepítése semmiképpen nem szerencsés.
- Az invazív növények teljes listája figyelembe veendő nagyobb területre vonatkozó telepítések esetén. Az Európai Parlament és a Tanács 1143/2014/EU rendeletét, és a fás szárú növények védelméről szóló 346/2008. (XII. 30.) Korm. Rendeletet figyelembe kell venni.
- Az élőhelyek különbözősége miatt fásítást kertépítészeti terv alapján javasolt végezni.
- Az intenzíven fásított települési karaktert ajánlatos megőrizni.
- A major védő fásítását három lombkorona szinttel célszerű megoldani.
- A gazdasági területet célszerű védőfásítással előkészíteni.

Telepítésre ajánlott fa és cserjefajok:

Lomblevelű fák közül javasolható a hárs (*Tilia* sp.), juhar (*Acer* sp.) gyertyán (*Carpinus betulus*), nyír (*Betula pendula*), csertölgy (*Quercus cerris*), kcsányos tölgy (*Quercus robur*), kőris (*Fraxinus ornus*) platán (*Platanus* sp.), fűz (*Salix* sp.), éger (*Alnus glutinosa*).

Cserjefajok közül a következők ajánlhatók telepítésre: trombitafolyondár (*Campsis radicans*), mályvacserje (*Hibiscus siriacus*), cserjés pimpó (*Potentilla fruticosa*), japán gyöngy vessző (*Spiraea japonica*), kékszakáll (*Caryopteris incana*), *Ligustrum ovalifolium*), hóbagyó (*Symphoricarpos albus*), piros levelű törpe borbolya (*Berberis thunbergii atropurpurea „Nana”*), pompás gyöngy vessző (*Spiraea bumalda*), levendula (*Lavandula angustifolia*), valamint a kerti pálmaliliom (*Yucca filamentosa*) és a törpe őszirózsa (*Aster dumosus*).

Kerti építmények befuttatására alkalmas növényfajok: vadszőlő (*Parthenocissus tricuspidata*), borostyán (*Hedera helix*), lila akác (*Wisteria sinensis*), iszalag (*Clematis* sp.), lonc- fajok.

Nem javasolható telepítésre: fehér akác: (*Robinia pseudoacacia*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*), bodza (*Sambucus nigra*).

A felsorolt fafajok a településen belül is különböző élőhelyek beültetésre alkalmasak, ezért bármilyen fásítási tevékenység nem mellőzheti az adott helyre, kertépítész szaktervező által készített növénytelepítési tervet.

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK KIALAKÍTÁSA*

*Természetesen a teljesség igénye nélkül...

Új épületek:

A családi ház minden elemében követendő, jó példa. A megszokott előkerttel telepített, egyenes gerincű, egyszerű tömegű épület. Tornáca hagyományőrző elem, utcai kivetülése kortárs jellegű, nem másolja az eredetieket. A nyílászárók mérete, formája hű az elődökhöz. A homlokzaton a nyílások aránya, a „lyukasztott felület” jól eltalált. Az épület színezése is remek (fal, tagozatok, nyílászárók, fedés). A bontott téglából épített kerítés is hű a hagyományokhoz, a lécpálcás mezők is jól illeszkednek az ingatlan hangulatához. Talán csak a pálcák lehetnek volna filigránabbak, a több vékony rúd még szebb hatású lenne.

Épület átalakítások, felújítások, jókarban tartás:

Minden elemében szépen felújított épület. Jók a színek, a tetőfedés anyaga, rajzolata.

Szép, igényes felújítás. A híradástechnika változásával a műholdvevő tányér vélhetően hamarosa eltűnik. A homlokzati középszürke tagozatok lehetnek volna halványabbak - úgy még szebb, kerekesebb lenne a látvány.

Az épület felújítása igen szépen sikerült. A fehér tagozatok szét tudják verni egy épület homlokzatát, a sárga nyerstégla felülethez azonban jól illenek. Ha a tetőre természetesebb színű, kevésbé hullámos fedés került volna, még szebb lenne az épület.

A felújításnál az épület minden fontos elemét megőrizték. Megmaradt a „füles” homlokzat, a három ablakot összefogó két párkány. Jók a színek, a tetőfedés egyszerű cserépfedése korhű.

Az épületek esetében fontos állaguk szinten tartása. Ez nem azt jelenti, hogy évente festeni, mázolni kell, hanem azt, hogy az egyes szerkezetek állapotát olyan szinten őrizzük, hogy egyszerűen felújíthatók legyenek, esztétikusak maradjanak.

Az épület színezése ízléses. A tulajdonos vigyáz arra, hogy a homlokzat valamennyi eleme megfelelő műszaki állapotban legyen. Az ablakok esetében a tok és a szárnyak különböző színezése korhű, a sötét tok és a fehér szárnyak autentikusak.

A felújítás során ablakokat cserélnek. A beépített faablakok eredeti minták alapján készített faszerkezetek.

Kerítés:

Az oktatási intézmények kerítése nem mai, de mindenképpen a történeti kerítéseknél újabb. A hagyományokat őrző módon lábazatot, előregyártott pilléreket készítettek, melyek a korábbi formavilágot idézik. A kerítésmezők lakatos szerkezetek, de egyszerűek, ízlésesek.

Az előzőekben elmondottak itt is igazak, csak a mezőkben jó arányú lécbetétes szerkezet készült.

Az eredeti, előregyártott pillérekkel és mezőelemekkel készített kerítésbe új, tömörfa kapu került. Egyszerű, de nagyszerű.

Meglévő kerítésoszlopok közé készült ez az új kovácsoltvas remek.

Itt is megtartották az eredeti oszlopot és ízléses kaput helyeztek el kovácsoltvas szerkezettel, lemez betéttel.

A meglévő értékeket karbantartják. A szürke pillérek és a vörös lemezkapu kontrasztos, de ízléses. Magára vonja a figyelmet, ami önmagában nem mindig pozitívum, de itt a hagyomány őrzésére irányítja a figyelmet.

Zöldfelületek kialakítása:

A síkvidéki település széles fásított utcái esetében a kertkultúra kevésbé motivált. A fásított, örökzöld növényzet által télen is zöld utcák kellemes közlekedési területek, és sok esetben részben takarják a kertet, vagy elviszik a tekintetet az utca növényzetére. Ez egyik oka lehet annak, hogy a „rivalizáló kertkultúra elemei” nem tűnnek fel.

Dunaszentgyörgy lakosságának jelentős része mezőgazdasági termelésből él. Ehhez különféle munkaeszközök, gépek tárolására van szükség, ami többnyire a lakóház telkén történik.

Az újabb beépítésű területeken a zárt sövényvel való lehatárolás is jellemző. Ezek a sövények ápoltak dekoratívak, de a telekre való belátást nem engedik.

Az alábbi ház körüli kertben a haszonnövények dominálnak, oly módon, hogy még a gépkocsi árnyékolását is ezek a növények biztosítják.

A lakóház járdája mellé telepített szőlő és az egynyári virágok jó hangulatot adnak az udvarnak.

7. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

Utcabútorok:

A falazott növényvályú-pad mai, diszkrét, funkcionális elem, nem konkurál környezetével. Az egyszerű, szürke elemes burkolattal jól harmonizál a vakolatlan beton építőelemekből készített műtárgy.

Az egyszerű, acélcső vázzal, beton tetővel és üveg határoló falakkal kialakított buszváró jó megoldás. A változatos utcakép egyik eleméhez sem óhajt igazodni, mai, diszkrét, funkcionális elem.

A telefonfülkét vélhetően már alig használja valaki. Utcabútorként, „emlékként” való megőrzése követendő.

Cégek:

Az épületen elhelyezett, nem túldimenzionált méretű, egyértelmű tájékoztatást adó cégek diszkrétek, mégis jól láthatók.

Adótorony:

Az adótoronyok külterületi, természetvédelmileg nem értékes területen való elhelyezése szerencsés megoldás..

IMPRESSZUM

Dunaszentgyörgy Község Önkormányzata
7135 Dunaszentgyörgy, Rákóczi Ferenc u. 90.
tel:+36-75-536-020
honlap:www.dunaszentgyorgy.hu

Polgármester: Hencze Sándor

Önkormányzati főépítész: Hajba Csaba

A kézikönyvet összeállította:

- Kokas és Társa Tervező Kft. – Kokas Ignác építész, Pap Zsuzsa településtervező
- Lukács Vilmosné – kert- és tájépítész

Fotók: Kokas Ignác, Balog Farkas Csaba, Lukács Vilmosné

Forrás:

- Örökségvédelmi hatástanulmány, 2005 – Balog Farkas Csaba, építészet, dr. Virágos Gábor, régészeti
- Hatályos Településrendezési Eszközök (Kokas és Társa Kft. – Pap Zsuzsa településtervező)
- Internet

Dunaszentgyörgy, 2017. december

Dunaszentgyörgy Község Önkormányzat Képviselő-testületének 121/2017.(XII.29.) számú Képviselő-testületi határozatával elfogadva.